Тема 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

1.1 Мета і завдання управління фінансами підприємства

Управління фінансами — це сукупність методів і засобів, що використовуються для підвищення прибутковості підприємства і мінімізації ризику неплатоспроможності.

Основна мета фінансового менеджменту — отримання найбільшої вигоди від функціонування підприємства в інтересах його власників.

Досягнення цієї мети ставить перед фінансовими менеджерами наступні завдання:

- забезпечити приріст рентабельності власного капіталу, тобто збільшення прибутку на кожну грошову одиницю, вкладених засновниками засобів;
- постійно підтримувати поточну платоспроможність (ліквідність) підприємства, що означає забезпечення своєчасного виконання поточних зобов'язань за рахунок оборотних коштів;
- забезпечувати фінансову стійкість (довгострокову платоспроможність), яка полягає у виконанні зобов'язань перед інвесторами і кредиторами, що мають довгострокові вкладення у підприємство;
- забезпечувати фінансовими ресурсами процеси розширеного відтворення.

1.2 Основні функції фінансового менеджера

До основних функцій управління фінансами як підсистеми в системі управління підприємством належать:

1) аналіз, оцінювання та прогнозування фінансового стану;
2) управління інвестиційною діяльністю (реальними та фінансовими інвестиціями);
3) управління фінансовою діяльністю (власним і позиковим капіталом, структурою капіталу);
4) управління оборотним капіталом і ліквідністю підприємства;
5) фінансове планування (складання фінансових планів і бюджетів);
6) управління фінансовими ризиками.

Кожна з функцій управління фінансами складається з кількох підфункцій, які наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Основні функції і підфункції з управління фінансами підприємства

№ пор.	Функції управління фінансами	Підфункції
1	2	3
1	Аналіз, оцінка і прогнозування фінансового стану:	• аналіз фінансової звітності; • розрахунок фінансових показників і коефіцієнтів; • оцінювання фінансового стану; • прогнозування фінансових показників і фінансового стану; • прогнозування імовірності банкрутства; • узагальнення результатів аналізу та звіт перед власниками (акціонерами) про фінансові результати та фінансовий стан
2	Управління інвестиційною діяльністю:	• розробка інвестиційної політики; • обґрунтування варіантів інвестицій та формування інвестиційного портфеля; • організація фінансування капітальних вкладень; • управління капітальними вкладеннями; • визначення фактичної ефективності капітальних вкладень; • управління фінансовими інвестиціями (прямими та портфельними); • управління інвестиційними ризиками

1	2	3
7	Інші функції:	• забезпечення взаємин з податковою службою, органами статистики, антимонопольним комітетом, комісією з цінних паперів і фондового ринку та іншими державними органами управління; • взаємодія з установами ринкової інфраструктури (банками, біржами, інвестиційними фондами, страховими компаніями, аудиторськими фірмами тощо)

1.3 Організація фінансової роботи на підприємстві

Фінансова робота формується з процедур різного рівня складності і відповідальності. Розглянемо їх.

Перший рівень — ухвалення управлінських рішень з перспектив розвитку підприємства та його поточної діяльності, проведення визначеної фінансової політики, встановлення обсягів і напрямів інвестицій, розподіл прибутку, формування грошових фондів підприємства, залучення додаткових джерел фінансування. Ці завдання високого рівня складності та відповідальності і перебувають вони в компетенції власників і керівників підприємства і лише частково можуть бути делеговані нижчим ланкам управління.

Якщо в управлінні виробничо-господарською діяльністю керівники підприємства можуть піти на істотну децентралізацію, тобто делегувати нижчим ланкам (як-то філіям, відділенням та іншим підрозділам) широкі повноваження з ухвалення управлінських рішень, то управління фінансовими ресурсами безпосередньо контролюють керівники, які координують грошові потоки й ухвалюють фінансові рішення щодо розвитку підприємства.

Другий рівень — виконання різних фінансових розрахунків, оформлення фінансових документів, складання фінансових звітів і планів, тобто технічні завдання, які виконують працівники бухгалтерії, фінансово-економічної служби; виконання деяких завдань може покладатися на працівників інших підрозділів підприємства.

Склад фінансово-економічної служби, обсяг і особливості організації роботи з управління фінансами залежать від обсягів і характеру діяльності підприємства, від обсягів фінансових ресурсів, якими воно розпоряджається, від організаційної структури управління, наявності територіально відокремлених підрозділів (філій, представництв). Невеликі підприємства можуть не мати окремого підрозділу (наприклад, фінансовий відділ), а виконання функцій фінансового менеджменту може суміщатися з виконанням інших управлінських функцій, наприклад із веденням бухгалтерського обліку.

Розмір підприємства впливає не на кількість функцій з управління фінансами, а на ступінь їх складності. Зі збільшенням розмірів підприємства ускладнюються завдання управління фінансами, що, своєю чергою, потребує збільшення чисельності фахівців високої кваліфікації. Найскладнішими є функції з управління фінансами у великих корпораціях.

На рис. 1.1 представлено розподіл функцій фінансового менеджменту у великій корпорації.

Посада віце-президента з фінансів зазвичай є тільки у великих компаніях, у середніх — фінансовий директор та головний бухгалтер.

Хоча функції фінансового управління і розподіляються між службами, однак вони тісно взаємопов'язані, тому виконуються скоординовано.

Практика показала ефективність організації управління фінансами, за якої делегування відповідальності за отримання доходу (прибутку) і надання досить широких повноважень в управлінні поточною діяльністю сполучається з централізацією прийняття фінансових рішень із розподілу та використання коштів. Прикладом такої організації управління є створення так званих центрів фінансової відповідальності (ЦФВ). Залежно від того, за які фінансові результати відповідають менеджери центру, розрізняють центри доходів, прибутку, витрат і інвестицій. Узгодження оплати праці працівників з відповідним запланованим для центру показником (виручка, прибуток, витрати, норма прибутку на інвестиції) підвищує зацікавле-